

**Dissertatio inauguralis medica de aquis mineralibus in genere ... / submittit
Adolphus Grünwald.**

Contributors

Grünwald, Adolphus.
Royal College of Surgeons of England

Publication/Creation

Pestini : Typis Josephi Beimel, [1847]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/fuqb3rp9>

Provider

Royal College of Surgeons

License and attribution

This material has been provided by This material has been provided by The Royal College of Surgeons of England. The original may be consulted at The Royal College of Surgeons of England. where the originals may be consulted. This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

34

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICA

DE

AQUIS MINERALIBUS

IN GENERE,

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE MAGNIFICI DOMINI PRAE-
SIDIS ET DIRECTORIS, SPECTABILIS DOMINI DECANI,
NEC NON CLARISSIMORUM AC CELEBERRIMORUM DD.

PROFESSORUM

PRO

DOCTORIS MEDICINAE LAUREA SUMMISQUE IN MEDICINA
HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE CONSEQUENDIS IN ALMA AC
CELEBERRIMA REGIA SCIENTIARUM UNIVERSITATE HUNGARICA
PUBLICAE ERUDITORUM DISQUISITIONI

SUBMITTIT

ADOLPHUS GRÜNWARD,

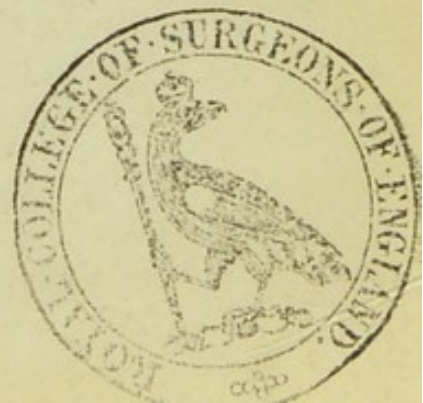
HUNGARUS COMAROMIENSIS.

Theses adnexae defendentur in palatio Universitatis mense Martio 1847.

PESTINI,

TYPIS JOSEPHI BEIMEL.

DISSERTATIO

IN AEGYPTI MEDICAM

DE

ACQUISITIONE

IN GENERE

QUAE

CONSENSU ET AUCTORITATE MAGNIFICENTISSIMI

ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

IN ALEXANDRIA

PROFESSORUM

ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

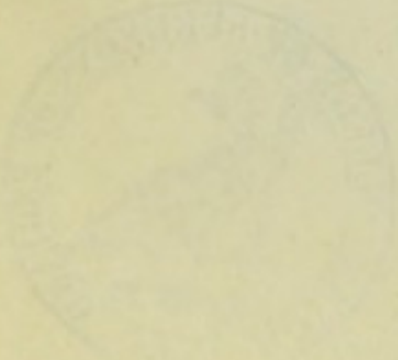
ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

ACADEMIAE REGIAE AEGYPTIACAE

Nagyméltóságú Gróf
Főispán Úr

NAGYMÉLTÓSÁGU

NÁDASDI GRÓF NÁDASDY LEOPOLD,

FOGARASFÖLD ÖRÖKÖS URA, CS. K. KAMARÁS ÉS VALÓSÁGOS
BELSŐ TITKOS TANÁCSOS URNAK, TEKINTETES KOMÁROM
VÁRMEGYE VALÓSÁGOS FŐISPÁNJÁNAK 's a' t.

A'

HAZA, EMBERISÉG ÉS TUDOMÁNY ÜGYÉBEN

ERNYEDETLEN

SZORGALOMMAL, ÉS HŐ BUZGALOMMAL

FÁRADOZÓ FÉRFIUNAK

MINDEN

NAGY, SZÉP ÉS JÓ

ELŐMOZDÍTÓJÁNAK

alázatos hódolattal és mély tisztelete
jeléül ajánlja e' sorokat

a' Szerző.

Nagyméltóságu Gróf
Főispán Ur!

Éltem legszebb perczeinek egyike, midőn **Méltóságod** színe előtt megjelenvén, **Méltóságod** szokott nagylelkűséggel a' tudományokért hön buzgó indulattal az „Ásványvizekről“ szóló értekezésemet nagykegyű pártfogásába fogadni ígéré.

Ezen munkácskám, melyet a' régi szokásnak hódolva közrebocsátok, magában véve csekély ugyan, de **Méltóságod** nagy diszű Neve ajánlócsillagként ragyog annak homlokán, és **Méltóságod'** védszárnya alatt nőni érzem csekély lelki erőmet, és érzem egyszerismind fendobogni hálával telt keblem, mely sohasem szünendik meg **Méltóságodért** hön dobogni.

Maradok hódolattal

a' Méltóságos Gróf Főispán Urnak

mély tisztelője és alázatos szolgálója

a' Szerző.

Az Ásványvizekről egy általjában és azoknak használata.

A' viz azon test, melly mint tudva van, nem csak a' földben és légében, hanem minden életműségekben leginkább elterjedve van, és áll könenyből és élenyből, az arányt tekintve mint 2: 1, és ezen összetételi szempontból a' teremtés legérdekesebb tárgyainak egyike.

A' viz legáltalánosabban két fő osztályra osztatik, t. i. Meteor és Tellurvizre.

Az első előáll ha a' légkörben felolvasztott nedvesség a' föld által felszíva, hévmérsékleti viszonyok, és villanyos befolyások következtében vagy pára vagy csepegős folyadék alakban lecsapódik.

A' Meteorviz mint eső, harmat felolvasztott hó vagy jégalakban jutván a' földre, tisztább mint a' Tellurviz, mégis koránsem áll a' már nevezett vegyitékből egyedül, minthogy a' légparányi életművezetes részecskékkel lévén eltelve; ezen kívül vegyitéke kétségkívül még villanyos befolyásoktól, és a' földszin' kigőzölgéseitől is függ.

A' mint a Meteorviz a' légben, a' Tellurviz a' földben veszi eredetét, és így ennek létrészeivel majd többé majd kevesbbé vegyítve van. Ennek következtében a' Tellurvizek sok tekintetben mutatnak különbségeket. Mi megelégszünk az ásványvizek' fogalmát felállítandó csak azoknak ellentétével a' közönséges forrás és folyóvizekhez. Nevezzük tehát ásványvizeknek mindazokat, mellyek elegendő mennyiségű idegen

létrészeket magokban foglalnak, 's izök, szagok vagy hévmérsékletök által a' közönséges forrás vagy folyóvizektől nagyon különböznek.

Az Ásványvizek különbféleképeni használata.

A' módok, mellyek szerint a' mai tapasztalások után az Ásványvizek gyógyerővel biró részeskéi a' testre hathatnak, különbözök: majd mint ivás, vízfürdő, zuhany, majd mint gőz és párafürdő, majd mint sárfürdő.

Az ásványvizek ivása a' leggyakoribb és legközönségesebb módja használatának. Ez által a' gyógyvizek hathatós anyagai közvetlen a' gyomorba vezetnek, és onnan a' vérbe felvétetnek.

Világos innen annak használata az emésztő életművek' betegségeibe, de leginkább általános bajokban, hol az idegrendszer és az ezzel egybeköttetésben álló edényrendszer' működését felemelni vagy lehangolni akarjuk.

Az ivás után a' vízfürdő talál leginkább alkalmazást, és az előbbinek hatását nem kevésbé mozdítja elő; mi igen magyarázható, ha meggondoljuk, mit számtalan kísérletek mutatnak, hogy a' bőr' felszínén számtalan létrészecskék szívatnak fel a' vízből, előhözván az ilyenkor történő gyógyerői hatást; melly minden esetre nagyobb, mint ha a' gyomorból sugárzik ki; és pedig azért, mivel egyáltalában egészen más a' víznek hatása, ha az a' felületről vezetetik a' középpontra, mint megfordítva a' középpontról a' felületre; azonkívül bizonyos, hogy a' páraalakú részek nagyobb mennyiségben és könnyebben vétetnek fel a' bőr által mint a' gyomorban. De koránse higgyük hogy már ez által a' fürdők' hatását elegendően megmagyaráztuk volna, ámbár tudva lévén, hogy a' für-

dők hévmérsékletöknél és gyógyszeri létrészeiknél fogva a' bőr életművére majd éltetőleg, majd lehangólag hatnak. De sokszor nem mást mint ellenhatást akarunk a' testben előidézni, és mivel az ellenhatás' törvényeit és mértékét se egyáltaljában se egyes életműségekben nem ismerjük, ebből igen is kiviláglik, hogy a' fürdők hatását ne a priori hanem a' tapasztalás szerént kell meghatározunk.

A' fürdés történik vagy kádakban, vagy nagyobb medenczékben, hol több beteg együtt szokott lenni; de ez utolsó nemü fürdőnek sok ellenei vannak, 's így ritkán használtatik.

A' zuhany azon neme a' fürdőnek, hol a' víz mint sugár nagyobb vagy kisebb erővel hajtatik a' test' egyes részeire.

Az, a' mi itt hat, az a' nyomás és a' vizsugár' hévmérséklete, és innen könnyen magyarázható, hogy a' fürdő ezen nemének minden körülmények közt izgatónak kell lennie, t. i. a' meleg zuhany éltetőleg, a' hideg összehuzólag és erősítőleg hat. Mennél nagyobb a' magasság mellyből történik, annál nagyobb a' behatás. Nem ritkán kézzeli, keféveli, vagy más tárgyakkali dörzsölések köttetnek ezen fürdés' nemével össze.

A' gáz és párafürdő az újabb kor' találmánya, melly mindinkább inkább tökélyesbül és közönségesebb lesz. Többféleképen használtatik; vagy szobák rendeztetnek el, hol a' gőz vagy léggel vagy vízpárával kevertetik öszve azt belélegzvéen, 's egyszersmind az egész testtel érintésbe hozatik. Vannak továbbá kádak, mellyek csak nem zárhatók, hol az egész test a' főt kevéve, a' gőz erős behatásának van kitéve, melly fürdés mód' használatáról fájdalom hazánkban, mint sok másról még szó sincs.

Az utolsó használati mód végre a' sárfürdő, ez többször elsőséget ví ki magának a' többi felett. Mert:

1. Az Ásványsárban némelly gyógyhatásu anyagok töményebb állapotban vannak, 's más vegytani összeköttetésben léteznek. Így p. o. az ásványsárban vaséleg, az ásványvizekben ellenben a' vas csak mint vasélecs van jelen.

2. Az illékony létrészek erősebben tapadnak a' sárhoz; hozzájárul, hogy a' gáz fejlődése nem más mint terménye a' benne szüntelen történő forrás nemének, nevezetesen széngyuló (carbon. hydrog.) fejlődik ki.

3. Mivel ezen fejlődésnek meleggel párosulnia kell, kétségkívül a' meleg által okozott villanyos feszültségnek változásával kell megtörténnie.

Hogy az ásványsár az inkább elterjedt létrészeitől különös nevezeteket kap legyen, magából értetődik.

Az Ásványvizek elosztása.

Csaknem szabályként vétetett fel azon állítás, hogy az ásványvizek' hatása leginkább a' bennlétező létrészekről függne. De a' tapasztalás ezen állítást számtalanszor megczáfolá; ugy annyira hogy a' hatás nem csak a' leginkább elterjedt létrészekről függ, hanem az különös vegytéki arány, 's más ismeretlen befolyások által módosittatik.

Felosztjuk tehát vegytani-erőműves tekintetben; 's ezen elosztás a' vegytéki arányt hozza kapcsolatba a' hatással.

Ezen már általánosan elfogadott elosztás szerént vannak:

1. Vasvizek.
2. Kénvizek.
3. Égvényesvizek.
4. Konyhasósvizek.
5. Savanyúvizek.

A' Vasvizekről és használatukról.

Vasvizeknek nevezzük azokat, mellyekben a' vas a' feltünő, mint vegytanilag véve, mint az erőmives hatást tekintve.

A' vasvizek közönségesen tiszták, összehuzó, nem ritkán téntás izüek, hévmérsékletök alacsony fokú, illékony alkatrészei közül csak szénsav van jelen.

A' tapasztalás tanítja, hogy a' vas külsőleg használva a' bőrt összehuzza, és az izomrostokat feszebbé, erősebbé teszi, hasonlóképen történik a' hatás belsőképen véve.

A' gyomor kevés adagot bír el a' felolvasztott vasból, nagyobb mennyiség elhangolja azt, mit a' dugulások, barnásan festett szék, nyomás 's nehézség' érzete világosan mutatnak.

Felolvasztott vas szénsavval jövén kapcsolatba jobban emészthető, mit mindennapi tapasztalás bizonyít. Mellőzzük itt a' vas vétele után következő működésekeni változásokat.

Hanem fejtsük meg inkább azon kérdést, hogy mikor javaltatnak a' vas vizek?

1. Kitünő hatásuak az idegrendszer azon betegségekben, hol a' külső befolyásoknak nem eléggé bír ellentállni, 's szünteleni hajlammal bír munkásságában, háborgattatni, fennakadni. Ide tartoznak a' Hypochondriasis és Hysterismus némelly esetei, 's a' nőknek bizonyos izgatott ingerlett állapotja, melly következőkben tükrözi le magát: a' kedélyben: változó nyugtalanság, kislelkűség, szenvedélyesség, gyakori kínos figyelmezés egészségi állapotjára; testében: kisebb fokú görcsök, kóros érzelmek, szakonkénti megzavarása a' működéseknek.

Előhozatik ezen gyengeség a' nőnemnél leginkább

hibás nevelés, elkényeztetés által, a' képzelőtehetségnek tulzott kifejlődése által az érzés és az ész rovására; időelőtti regényolvasás, vagy más szenvedélyek által. Férfiaknál leginkább Bachus és Vénus' mezején tett kicsapongások szolgálnak ezen betegségnek támasztó okául.

A' 2-ik betegségi állapot melly a' vasat kívánja, a' vér hiányos keverékében áll. Származik ez, szerfeletti nedvvesztés, vérfolyás, sokáigtartó takárok' következtében 'sat. Különös gyógyerővel bir a' fejkórban, a' nemzőrészek túl ingerültségében férfiaknál, 's az ebből származó tehetetlenségben; továbbá gyengeség okozta elnyomott vérfolyásokban, nevezetesen az aranyérben 'sat.

A' kénvizekről 's használatuk.

Kénvizeknek mondatnak azok, mellyeknek fő létrészők kén, ugy annyira, hogy a' többi alkatrészek háttérbe szorulnak. Jellemző bélyegei: a' kénvizek átlátszó, tiszták, zöldes színűek, észevehető kénsavak. Azonkívül foglalnak magokban szabad szén-savat (azaz a' hideg forrásokban.)

A' kén mint ösmeretes, ha keresztül hatja a' testet, mulékonyan izgat, 's így mint látjuk a' vasvizek' hatásával mind vegytanilag, mind erömüileg homlok-egyenest ellentétben áll. A' kénvizek elhajtják és felolvasztják azt, mit a' vasvizek kötnek és visszatartanak. A' vas az ütérrendszerre terjeszti leginkább hatását, a' kénvizek a' vérrendszerre, 's a' máj működéseire, 's azonkívül a' takhártya elválasztásának nagyobbítására. A' kénvizeknek más különös hatások természetesen a' többi alkatrészeketől függ.

A' kénvizek' használati módját a' baj minémü-sége határozza meg.

A' kénvizek egyes betegségekben, leginkább olyanokban, hol az egész tengélet áthangulását akarjuk előidézni, használtatnak; mint ital kevésbé élünk vele a' vas és savanyu vizeknél. Leginkább használtatnak külsőkép vagy mint fürdő vagy zuhany 's a' t.

Használata következő betegségekben jó sikerrel történik:

1. Betvegyekben, köszvényes, csúzos és bujakkóros lerakódásokkal.

2. Orvosságok túltömése következtében okozott betegségekben, leginkább visszaélésénél a' higanynak.

3. A' nyálkhártya betegségeiben, mellyek gyengeségből veszik eredetüket.

4. Ha pangás van jelen a' vérkeringésben, leginkább mint már mondánk a' vérrendszerben.

5. Hosszadalmas bőrbajokban.

Az égvényes vizekről 's használatuk.

Égvényes vizeknek nevezzük azokat, melyekben mind vegyitéki, mind hatási tekintetben a' szénsavas szikéleg legfőbb szerepet játszik.

Ezen vizek csaknem mindig tiszták, lúgizüek. Hévmérsékletök alacsony foku soha több mint 40° R. Többi létrészeik a' szénsavas szikéleget kivéve különböző arányban vannak jelen; miből kitetszik, hogy hatásuk is az emberi testre különböző leend. Nagy mennyiségben foglalnak magokban konyhasót, csodasót, kisebb mennyiségben vasat, barnanyt és még más sókat; az illékony részek közül szénsavat nagyobb 's légenyt csekélyebb mértékben.

Hatások megfelel a' bennlétező alkatrészeknek, leginkább szénsavas szikélegnek, melly az égvényes vizeknek illékony tulajdonságánál fogva egy általjában izgató, élesztő hatást kölcsönöz. Használtatik:

1. Ha a' bőrrendszert, leginkább a' mirigyek' működését felizgatni akarjuk.

2. A nedvekre higitólag és olvasztólag hatnak, ennek következtében az életműves képleteket lázítják, puhítják. Használtatik e' szerént beteges lerakódásoknál, mint keményedéseknél, gümöknél, 's így a' tüdőgümőkórban.

3. Nagyobb munkásságra serkentik a' húgyműszerek' működését, és rendellenes képletek képződését gátolják, így köbetegségekben legjobb sikerrel vétetnek.

4. Kitünőbb sikerrel használtatnak továbbá a' légzésutak hosszadalmas bajaiban, akár minemü ok által származva.

5. Idegbetegségekben is igen hasznosak az égvényes vizek, midőn ha azok az idegek szerfeletti izgatottságán alapulnak, úgy a' hystericus görcsökben sikeresek.

A' Sós vizek 's használatuk.

Ámbár ezen vizeknek közönséges jelleme a' konyhasó nagy mennyiségben létezése, mégis a' többi létreszek hatásukat igen módosítják; de nem csak ettől függ a' gyógyerői behatás, hanem a' fölétrésznek magának t. i. a' konyhasónak mennyiségi különbféleségétől is, még függ továbbá a' vegyitéki aránytól 's a' víz hévmérsékletétől.

A' konyhasós vizek éppen úgy mint a' többi vizek belsőleg és külsőleg használtatnak.

Első tekintetben hatásukra nézve a' keserű és csodasós vizekhez közelednek, de azzal a' különbséggel, hogy a' konyhasós vizek a' bélhuzam takhártyájára az olvasztó hatást kisebb mértékben gyakorolják mint a' lég és húgyutakra. Mi a konyhasós vizek

gyógyerejét némelly bajokban nagyon elősegíti, azt teszi, a' bár csekély mennyiségben jelenlévő iblany. Ebből magyarázhatjuk könnyen ezen vizeknek jóltevéő hatását a' mirigyrendszerre.

Az iblany itt csekély mennyiségben lévén ugyan jelen, de kérdem mennyire nem dicsértetik sokaktól az újabb időben, részint a' légutak' bajaiban, részint a' sülyben jó sikerrel használt csukamájolajt? mellynek hatását, még eddig sem másként mint csekély mennyiségben foglalkozó iblany tartalma által birhatuk megmagyarázni.

Tartsuk tehát magunkat a' konyhasós vizek hatását illetőleg csak a' tapasztalás szerént, mi világosan mutatja feltünő erejét a' lég és húgyutak bajaiban.

A' konyhasósvizek nagyobb munkásságra ingerlik a' nyálkhártyát, a' pangó elválasztódást elősegítik, olvasztják, leginkább a' mirigyrendszerben történő álképleteket oszlatják. Mi a' vérre való hatását illeti, ezt ritkitja, higitja 's vegyitéki arányát megváltoztatja. De használhatásánál sok függ a' közép mértéktől. —

Igen sükeres hatásuak külsőleg alkalmaztatva t. i. a' bőrre. Erősítőleg, éltetőleg a' kóros érzékenységet eltompítólag hat, 's pedig nagy mértékben. Nem csak a' bőrre szoritkozik ezen hatás, hanem egyszersmind az idegrendszerre is elterjed. Igen nagy hasonlóságuk van e' tekintetben a' vas vizekhez, csak hogy az edényrendszerre a' konyhasósvizek befolyással nincsenek. Tehát használatuk nem csak az idült bőrbetegségekben, hanem a' bőr kóros érzékenységében, leginkább ha kóros izzadságra hajlik, igen jó hasznuak.

A' savanyúvizek 's használatuk.

A' savanyúvizek nevezete alatt értjük azon osztályát az ásványvizeknek, mellyben a' szénsav minden tekintetben feltünik.

A' savanyúvizeknek hasonlatosságuk van azon vas vagy sósvizekhez, mellyekben sok szabad szénsav van jelen, de az utolsókban a' szilárd létrészek aránylag nagyobb mennyiségben találkoznak, mi a' savanyú vizeknél megfordítva létezik, t. i. a' szénsav több mint a' szilárd részek. 'S így savanyú vizeknek csak azokat nevezhetjük, mellyekben a' szabad szénsavi mennyiség aránylag véve a' szilárd részekhez nagyobb.

A' savanyúvizek már a' külső érzékek által megismerhetők, részint szuró izők, részint tiszta vizök, részint buburékok' felszállása által, mi forró vízhez hasonlít; megveresíti a' kék Lacmuspapirt, 's ha mészvíz öntetik hozzájuk, mint szénsavas mész csapódik le. A' savanyúvizek rendszeren szagtalanok, az elilló szénsav, melly mint tudva van a' légnél nehezebb, 's csak lassan lassan egyesül vele, a' víz felszine felett képezvén egy többé vagy kevesbbé sűrű réteget, mi párafürdőkre igen használható lenne.

A' savanyúvizekben találtató szilárd alkatrészek tartalma szerént több alnemei származnak a' savanyúvizeknek, ugymint: égvényes, földes, és vastartalmú savanyú vizek. És ezen felosztás nagy fontosságú hatásukra nézve.

A' savanyúvizek közönségesen belsőképen használtatnak, mivel külsőleg alkalmazva főkép melegített állapotban, szénsavi tartalmukat szükségképen el kell veszteniök. De a' tapasztalás tanítja hogy ezen vizek külsőkép is jó sikerrel használhatók. És pedig legjobb módja használatának a' zuhany, 's itt a' legfőbb tényező a' gyógyerői hatás előhozásában a' szénsav. De megjegyzem itt a' vastartalmú savanyúvizeket illetőleg, hogy elküldetésében az ugyis kis mennyiségben foglalkozó vas hatására ne számoljunk, mert elvesztvén

a' vas' olvasztó szerét a' szénsavat, mint vaséleg vespor alakban lecsapodik, 's hatása így megsemmisítve leendne.

Az ezen ásványvizekben leülledő sárt is igen nagy haszonnal lehet használni, mindazon esetekben, hol a' nevezett fürdők vétetnek, leginkább azon esetben, hol a' baj mélyen gyökerezik, és más orvosságoknak ellentáll.

A' sár áll több savakból, melly szikéleg, mészföld és keserenynek, könhelv-kén- és szénsavakkal való egybeköttetése által áll elő, mihez, még nem ritkán vaséleg és életművezetes anyagok járulnak. Használtatik a' sárvíz mint borogatás, vagy mint kéz-láb- vagy félfürdő.

A' szénsavas ásványvizek hatását egészen átlátandó, szükségesnek tartom mindenek előtt a' szénsavnak a' testhez való viszonyát elősorolni.

Ha beleheltetik a' tiszta gáz, csak hamar szédülést, a' légutaknak és az egész testnek szélhüdékes állapotát idézi elő.

Ha a' gázalakú szénsav a' bőrrel hozatik érintésbe, közönséges szurkulási érzést hoz elő, mire rendszeren izzadás következik. Ha ezen behatás hosszabb ideig, 's a' bőr egész kiterjedésére történik, a' bőr képző élete erősbül, edényeinek munkássága felserkentetik, ellenben az idegeké lejobb szállítatik, ha azoknak munkássága fel vala magasztalva. Tehát a' gázfürdőknek használata helyén van a' bőr azon bajaiban, hol ezek a' bőr életművének munkátlanságában alapulnak; továbbá olyan bajokban mellyek a' bőr háborgatott működésével szoros egybeköttetésben vannak, mint csúzos, köszvényes betegségekben, továbbá szélhüdékes állapotban és mind azon esetekben, hol az érzékenység azon fokra hágott, hogy a' víz fürdőkkel éles lehetetlen.

A' gyomorban az idegzetre csillapítólag, az e-

dényrendszerre izgatólag hat, innét következik hogy a' vérkeringés előmozdittatik, leginkább a' has' életműveiben. A' nyálkhártyákra gyengédebb ingert eszközöl, elválasztódásait nagyobbítja, jobbitja nem kevésbé a' genyenedést. A' húgyutak működését növeli, a' nélkül, hogy a' bőr kigőzölgése általa szenvedne. Adatik továbbá a' szabadszénsav gázalakban görcsös hányásokban, azokat azonnal megszüntetendő; kifejlesztetik pedig ez alkalomkor a' szénsav' szénsavas égvényekből növényssavak hozzájárultával.

A' szénsavas ásványvizek kitünő hatással használtnak egyes esetekben, ha az emésztés gyenge, ha a' téjnedv (chylus) készítése tökélyetlen, ha a' szék lassú, ha a' téjnedv felszivatása lassan történik, ha kóros pangások vannak a' vérrendszerben leginkább a' májban jelen, ha főkép ennek duzzadásával, 's epekészítése' fenakadásával párosítva vannak; használtnak továbbá méh- és aranyéri bajokban, a' légutak' nyálkhártyáinak kórosan felmagasztalt elválasztódásaiban, a' bőr és huyg munkásságainak alászállásával egybekötve.

A' mondottakból kitünik, valjon micsoda kóralakokban adassanak a' savanyúvizek; a' kóralakok következők: görvélykór, sárgaság, fejérség, vizkór, köszvény, idült takár, gümőkór, fehérfolyás, rendetlen hószám, terméketlenségben, némelly huygbajokban, hólyagköben 'sat. —

Theses defendendae.

---

1. Nunquam balnea ferrata naturalia, artificialibus suppleri possunt; nam:
  2. Latet in prioribus, uti in omnibus aquis mineralibus aliquid incogniti, quo praecipue earum pharmacodynamia fundatur.
  3. Medicus doctissimus non semper felicissimus, sicut vice versa.
  4. Medicus felicissimus non semper doctissimus.
  5. Patientia in morbis optimum diaeteticum.
  6. In aqua medicamentum universale quaerere, erroneum.
  7. Medicus psychologus sit oportet.
  8. Non vituperandus empiricus, sed venerandus rationalis est medicus.
  9. Qui potest dignoscere, sanare potest.
Ignoti nulla est curatio morbi.
-

Theses Helolandae

1. Nuncupatio palmarum factis palmarum, sive palmarum saporum
2. Lalei in priores, ut in omnibus aquis mineralibus ali-
3. Medicinae Helolandae non semper Helolandae, sed et ali-
4. Helolandae Helolandae non semper Helolandae, sed et ali-
5. Lalei in morbis optimis Helolandae, sed et ali-
6. In aqua Helolandae universale potest, Helolandae
7. Helolandae Helolandae sit potest, Helolandae
8. Non vituperanda Helolandae, sed vituperanda Helolandae
9. Qui potest Helolandae, Helolandae potest Helolandae
10. Nonnulli sunt qui Helolandae, Helolandae potest Helolandae

